



**Державна установа «Інститут
громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва Національної
академії медичних наук України»**



ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р. №1д/29

Робоча програма

Навчальної компоненти

**«Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у
всіх сферах людської діяльності»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	229 Громадське здоров'я
Освітньо-наукові програми:	ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Автори програми:

- Скалецький Юрій Миколайович – завідувач лабораторією безпекових стратегій в охороні здоров'я, доктор медичних наук

- Михайленко Поліна Михайлівна – старший науковий співробітник лабораторією безпекових стратегій в охороні здоров'я, кандидат біологічних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів. Курс забезпечує теоретичне підґрунтя для формування компетентностей, передбачених у профілі здобувача освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»; його вивчення сприяє оволодінню теоретичними знаннями щодо культури безпеки в охороні здоров'я та практичними навичками оцінки безпекових проблем у сфері діяльності в охороні здоров'я та їх соціально-економічних наслідків як основної складової діяльності фахівця з Громадського здоров'я. Робоча програма навчальної дисципліни «Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 229 «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Мета – Набуття аспірантами знань та практичних навичок щодо інтегрованих підходів забезпечення формування культури безпеки у сфері основної діяльності на індивідуальному, колективному та популяційному рівні

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- отримання теоретичних знань щодо культури безпеки як глобального принципу забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності;
- ознайомлення з інструментами формування і впровадження культури безпеки у сфері охорони здоров'я;
- формування у студентів активної усвідомленої позиції щодо культури безпеки в охороні здоров'я, виходячи з потреб громадського здоров'я та практичної медицини.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні науково-освітні компетентності

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в міжнародному контексті.
- Здатність розв'язувати комплексні проблеми громадського здоров'я на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність обирати коректні та інформативні методи та критерії оцінки (кінцеві точки) дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту,

інтерпретувати результати наукових досліджень, здійснювати їх аналіз та узагальнення

- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень на різних рівнях як вітчизняної, так і зарубіжної наукової та експертної спільноти.

- Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.

- Здатність до ефективного використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації наукових та професійних комунікацій, навчання та професійного вдосконалення.

- Здатність до лідерства, керування колективом. Формування навичок корпоративної культури, професійної та корпоративної етики.

Спеціальні (фахові) компетентності

- Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері громадського здоров'я та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з громадського здоров'я та суміжних галузей.

- Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів у сфері громадського здоров'я.

- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері громадського здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

- Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері громадського здоров'я та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.

- Здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо збереження здоров'я, базуючись на інформації отриманій за результатами епідеміологічного аналізу, моніторингу стану довкілля та діяльності системи громадського здоров'я.

- Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

- Здатність ефективно використовувати сучасні стандарти та технології у вивченні, оцінці, прогнозуванні та керуванні громадським здоров'ям

- Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях та підтримання вмотивованості щодо набуття нових знань з громадського здоров'я та за напрямком наукових досліджень.

- Здатність знаходити і аналізувати необхідну інформацію для вирішення завдань, які важко формалізуються. Здатність приймати рішення в галузі охорони здоров'я.

- Здатність до впровадження нових знань у сфері громадського здоров'я в практику освіти, охорони здоров'я та інші сектори суспільства.

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері громадського здоров'я і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Планувати і виконувати теоретичні дослідження у сфері громадського здоров'я та з дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми громадського здоров'я державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу проблем громадського здоров'я, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

ПРН05. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми громадського здоров'я.

ПРН06. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми громадського здоров'я, а також програмні документи (стратегії, пріоритетні напрями, програми, концепції), з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, міжнародного досвіду, правового і ресурсного забезпечення.

ПРН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН08. Моделювати і прогнозувати розвиток епідемічного процесу, стану здоров'я населення, тенденції розвитку сфери громадського здоров'я, її управлінської, експертної та іншої діяльності.

ПРН10. Працювати фахівцем у сфері громадського здоров'я.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати**:

- історію формування принципу культури безпеки;
- комплексну структуру поняття «культура безпеки» з позицій Міжнародного агентства з атомної енергії, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Міжнародної організації праці, Міжнародної асоціації з радіаційного захисту, Міжнародної організації цивільної авіації та інших авторитетних міжнародних інституцій;
- організаційну культуру і культуру безпеки та їх взаємозалежність; складові культури безпеки;
- ризик орієнтований підхід: його суть і основні поняття;
- безпекові проблеми в охороні здоров'я: їх ідентифікація і шляхи мінімізації;
- виклики і загрози лікарняного середовища для медичних працівників, пацієнтів, оточуючого середовища і громад;
- біологічні, хімічні, фізичні, психофізіологічні фактори лікарняного середовища їх вплив на здоров'я медичного персоналу;
- здорові і безпечні умови праці медичних працівників, безпека пацієнтів через призму громадського здоров'я;
- питання безпеки лікарняного середовища у програмах ліцензування, акредитації і сертифікації закладів охорони здоров'я;
- вплив лікарняних закладів на оточуюче середовище;
- Концепцію попередження дефектів надання медичної допомоги у вітчизняній системі охорони здоров'я;
- медико-соціальні і економічні наслідки проблем безпеки пацієнтів в Україні;
- стійкість закладів охорони здоров'я до надзвичайних ситуацій;
- сучасне бачення напрямів впровадження культури безпеки у сфері основної діяльності медичних працівників на індивідуальному, колективному та популяційному рівні.

Аспірант повинен **вміти**:

- визначати основні терміни щодо культури безпеки, ризик орієнтованого підходу, ідентифікації та мінімізації ризиків;
- оцінювати безпекові проблеми у сфері основної діяльності в охороні здоров'я та їх соціально-економічні наслідки;
- контролювати та забезпечувати здорові і безпечні умови праці у медичному закладі;
- застосовувати у основній діяльності Концепцію стратегії попередження дефектів надання медичної допомоги у вітчизняній системі охорони здоров'я.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності» базується на знаннях дисциплін «Етика, біоетика та академічна доброчесність», «Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень у сфері громадського здоров'я», «Статистична обробка та аналіз результатів наукових досліджень», доповнює й розширює знання з дисципліни

«Громадське здоров'я» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності

Тема 1. Ризик орієнтований підхід і проблеми упровадження його в охороні здоров'я. Ризик орієнтований підхід: його суть і основні поняття. Досвід і наслідки упровадження ризик орієнтованого підходу у різні сфери економічної діяльності за кордоном і в Україні. Сертифікація лікарняних закладів на відповідність ISO 9001, як передумова упровадження ризик орієнтованого підходу у медичну сферу. Нормативно-правові і культурні перепони упровадження ризик орієнтованого підходу у медичну сферу

Тема 2. Культура безпеки – глобальний сучасний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності. Історія виникнення поняття «культури безпеки». Визначення поняття «культури» з безпекових позицій. Вплив культури на поведінку людини загалом і сприйняття безпеки, зокрема. Принцип культури безпеки і його місце у системі забезпечення безпеки у різних сферах людської діяльності. Організаційна культура і культури безпеки та їх взаємозалежність. Складові культури безпеки

Тема 3. Доцільність і проблеми формування культури безпеки в лікарняних колективах. Зусилля міжнародних і регіональних організацій, окремих країн і галузей у формуванні культури безпеки: очікування і реальні результати. Національна культура і культура безпеки. Корупція як складова національної культури. Проблеми національної культури і освіти як перепони у формуванні культури безпеки в лікарняних колективах. Методичні проблеми з впровадження культури безпеки

Змістовний модуль 2. Безпекові проблеми в охороні здоров'я: їх ідентифікація і шляхи мінімізації

Тема 4. Здорові і безпечні умови праці медичних працівників, безпека пацієнтів через призму громадського здоров'я. Охорона здоров'я – як сфера економічної діяльності і детермінанта громадського здоров'я. Персонал охорони здоров'я – одна з найчисельніших професійних груп бюджетної сфери. Організація охорони праці в медичній галузі. Стан здоров'я та рівень виробничого травматизму медичного персоналу. Безпечні і здорові умови праці медичного персоналу – запорука безпеки пацієнтів. Медико-соціальні і економічні наслідки проблем безпеки пацієнтів в Україні.

Тема 5. Виклики і загрози лікарняного середовища для медичних працівників, пацієнтів, оточуючого середовища і громад в повсякденних умовах і надзвичайних ситуаціях. Біологічні, хімічні, фізичні, психофізіологічні фактори лікарняного середовища їх вплив на здоров'я медичного персоналу. Протиправні дії третіх осіб у відношенні медичного персоналу і їх попередження - актуальна проблема охорони здоров'я. Стійкість закладів охорони здоров'я до надзвичайних ситуацій. Що таке індекс безпеки лікарняних закладів і доцільність використання цієї методології в Україні. Ризики лікарняного середовища і безпека пацієнтів. Концепція стратегії попередження дефектів надання медичної допомоги у вітчизняній системі охорони здоров'я. Вплив лікарняних закладів на оточуюче середовище. Сучасне бачення напрямів розбудови безпечного лікарняного середовища

Тема 6. Організаційні засади формування безпечного лікарняного середовища. Нормативно-правові засади формування безпечного лікарняного середовища. Питання безпеки лікарняного середовища у програмах ліцензування, акредитації і сертифікації закладів охорони здоров'я. Штатні і нештатні підрозділи, формування та посадові особи, відповідальні за безпеку у лікарняних закладах. Організаційні проблеми забезпечення безпечного лікарняного середовища. Шляхи удосконалення організаційно-штатної структури, перерозподілу штатних і позаштатних обов'язків адміністративного та медичного персоналу для мінімізації ризиків лікарняного середовища

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
<i>Змістовний модуль 1</i>					
Культура безпеки – глобальний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності					
1	Тема 1. Ризик орієнтований підхід і проблеми упровадження його в охороні здоров'я.	10	2	2	6
2	Тема 2. Культура безпеки – глобальний сучасний принцип забезпечення безпеки у всіх сферах людської діяльності	10	2	2	6
3	Тема 3. Доцільність і проблеми формування культури безпеки в лікарняних колективах	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18

Змістовний модуль 2					
Безпекові проблеми в охороні здоров'я: їх ідентифікація і шляхи мінімізації					
4	Тема 4. Здорові і безпечні умови праці медичних працівників, безпека пацієнтів через призму громадського здоров'я	10	2	2	6
5	Тема 5. Виклики і загрози лікарняного середовища для медичних працівників, пацієнтів, оточуючого середовища і громад в повсякденних умовах і надзвичайних ситуаціях	10	2	2	6
6	Тема 6. Організаційні засади формування безпечного лікарняного середовища	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми практичних/семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Культура безпеки – безпека вище вимог державних органів регулювання безпеки	2
2	Культура безпеки як глобальний принцип, дієвий інструмент та мета на шляху до безпечного лікарняного середовища	2
3	Методи оцінювання культури безпеки	2
4	Управління виробничими ризиками в закладі охорони здоров'я для формування безпечного лікарняного середовища	2
5	Підходи, концепції і стратегії до мінімізації ризиків середовища життєдіяльності людини	2
6	Еволюція підходів до управління ризиками	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Культура безпеки через призму медичної етики та деонтології	3
2	ВООЗ про використання людського чинника у забезпеченні культури безпеки пацієнтів	3
3	Національна культура і культура безпеки	3
4	Методологія OSHA з формування культури безпеки	3

5	Досвід МАГАТЕ з методичного забезпечення формування культури безпеки у сфері використання ядерних і радіаційних технологій	3
6	Стратегії мінімізації ризиків в лікарняному середовищі: реактивні і проактивні.	3
7	Психофізіологічні ризики лікарняного середовища, їх шкода для медичного персоналу і шляхи попередження	3
8	Еволюція концептуальних і методичних підходів до забезпечення безпеки і здорових умов праці медичного персоналу.	3
9	Спільні зусилля ВООЗ і МОП у забезпеченні безпеки і здорових умов праці медичного персоналу в умовах пандемії COVID-19	3
10	Упровадження ризик орієнтованого підходу як головна передумова реалізації проактивної стратегії мінімізації ризиків лікарняного середовища».	3
11	Організація клінічного управління ризиками та безпеки медичної допомоги у закладах охорони здоров'я.	3
12	Управління ризиками на робочому місці	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме "5", і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 200 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 200$$

Традиційна оцінка «2», в будь якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА.

Підсумкова семестрова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./A, 87/Добре/B, 79/Добре/C, 68/Задов./D, 65/Задов./E тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм у вигляді «**зараховано**» чи «**незараховано**».

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C	задовільно	
66-74	D		
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб

освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. WHO/ILO joint estimates of the work-related burden of disease and injury, 2000-2016: global monitoring report: Geneva: World Health Organization and the International Labour Organization, 2021. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240034945>

2. Occupational safety and health (osh) management systems: towards development of safety and health culture. Brück C., Van Scheppingen A. et al. / Eeckelaert, Lieven. 2011. European Agency for Safety and Health at Work. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/dce28c49-9272-4b48-9fbf-099e00bbf592>

3. Hospital Survey on Patient Safety Culture: 2016 User Comparative Database Report Prepared for: Agency for Healthcare Research and Quality U.S. [Електронний ресурс] / MD Theresa Famolaro, M.P.S., M.S. Naomi Dyer Yount, Ph.D. Willow Burns, M.A. Elizabeth Flashner, M.H.A. Helen Liu Joann Sorra, Ph.D. – Department of Health and Human Services, 2016. – 72 p. URL: https://www.ahrq.gov/sites/default/files/wysiwyg/professionals/quality-patient-safety/patientsafetyculture/hospital/2016/2016_hospitalsops_report_pt1.pdf/

4. Hospital Survey on Patient Safety Culture: 2018 User Database Report. Agency for Healthcare Research and Quality U.S. AHRQ Publication No. 18-0025-EF. URL: <https://www.ahrq.gov/sites/default/files/wysiwyg/sops/quality-patient-safety/patientsafetyculture/2018hospitalsopsreport.pdf>.

5. Guidelines on occupational safety and health management systems, ILO-OSH 2001: Second edition. ILO, 2009. 28 с. URL: <https://cutt.ly/hWBPFLn>.

6. Глобальные действия по обеспечению безопасности пациентов. Доклад Генерального директора. Исполнительный комитет ВОЗ: 148-я сессия (ЕВ148/6). ВОЗ: Женева, 06.01.2021. URL: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/327529/B144_29-ru.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Посібник з оцінки ризиків на робочому місці. Люксембург: Бюро офіційних публікацій Європейських співтовариств, 1996. – 57 с. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/projectdocumentation/wcms_650135.pdf

8. Сердюк А. М., Скалецький Ю. М., Яворовський О. П. та ін. Концепція стратегії попередження дефектів надання медичної допомоги у вітчизняній системі охорони здоров'я: Проєкт. К.: Друкарня НМУ ім. О. О. Богомольця, 2021. 20 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1PQVppOIU-m6K4HgZla6F_phQ9aFtbMhU/view

Допоміжна:

1. Система управління якістю. Вимоги. ДСТУ ISO 9001:2015. URL: <http://puet.edu.ua/sites/default/files/dstu-iso-9001-2015.pdf>

2. Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use. ISO 45001:2018. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/63787.html>

3. Occupational health and safety management — Psychological health and safety at work — Guidelines for managing psychosocial risks. ISO 45003. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/64283.html>

4. Яворовський О. П., Сергета І. В., Паустовський Ю. О. [та ін.]. Охорона праці в медичній галузі: підручник. К.: Медицина, 2021. 448 с.

5. Олександр Яворовський: Відсутність безпеки лікарняного середовища — загроза і для пацієнтів, і для лікарів/ Ваше здоров'я, 12/10/2021. URL: <https://www.vz.kiev.ua/oleksandr-yavorovskyj-vidsutnist-bezpeky-likarnyanogo-seredovyshha-zagroza-i-dlya-patsiyentiv-i-dlya-likariv/>

Інформаційні ресурси.

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/a#Find> - законодавча база України;
- <http://www.ligazakon.ua/ru/> - законодавча база України;
- http://library.nlu.edu.ua/BIBLIOTEKA/INTERNET/R_4.htm. Сайти наукових бібліотек України;
- <http://www.nbuv.gov.ua/> - сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського;
- <http://www.library.gov.ua/> - сайт Національної медичної бібліотеки України.
- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua>
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int>
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». <http://health.gov.ua>
- База даних наукових статей Pubmed <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier <https://www.sciencedirect.com/>